

KAZALO / CONTENTS

OLIMPIJSKE IGRE OD ANTIKE DO SODOBNOSTI

NADA GROŠELJ	7–25
Antični pogled na olimpijske igre / <i>The Ancients and Their Views on the Olympic Games</i>	
SVETLANA SLAPŠAK	27–33
Šport in spol v antiki: nejasna razmerja / <i>Sport and Gender in Antiquity: Unclear Relations</i>	
VESNA MERC	35–46
Situlske igre: Boks, rokoborba ali boj z ročkami? / <i>Situla Games: Boxing, Wrestling, or Dumb-bell Fighting?</i>	
BOŽIDAR SLAPŠAK	47–54
Šport v polisu in med polisi / <i>Sport in the Polis and between Poleis</i>	
TOMAŽ PAVLIN	55–70
Oživitve olimpijskih tekmovanj / <i>The Revival of the Olympics</i>	
BOŠTJAN ŠAVER	71–86
Šport, mitologija in genealogija junaštva / <i>Sport, Mythology, and the Genealogy of Heroism</i>	
MAJA SUNČIČ	87–113
Dve smrti Leona Štuklja: Vernantovsko branje sodobne mitologizacije junaka / <i>The Two Deaths of Leon Štukelj: A Vernantian Reading of Contemporary Hero Mythologisation</i>	

A-KULTURA

KARMEN MEDICA	117–131
Večkulturnost in diskriminacija v evropskem kulturnem okolju in v medijskih diskurzih / <i>Multiculturalism and Discrimination in the European Cultural Milieu and in the Media Discourse</i>	

KSENIJA BERK 133–149
Avantgardni vektor oblikovanja: Sestop historičnih avantgard v polje vsakdanjega življenja / *The Avant-Garde Vector of Design: Historical Avant-Gardes Entering the Everyday Sphere*

DARKO ŠTRAJN 151–156
Elitna množična kultura / *Elitist Mass Culture*

IVANKA APOSTOLOVA 157–165
Epistema Fassbinder ili Fassbinder, epistema provokacije / *Epistema Fassbinder ali Fassbinder, epistema provokacije / Episteme Fassbinder, or, Fassbinder, an Episteme of Provocation*

POJMOVNI FANTOMI

Pojmovni fantomi II / *Phantom Concepts II* 169–175

DIALOG Z ANTIKO

MAJA SUNČIČ 179–182
Psevdo-Plutarhove *Ljubezenske zgodbe*

PSEVDO-PLUTARH 182–192
Ljubezenske zgodbe

NADA GROŠELJ 193–210
Sveti Avguštín: *O krščanskem nauku in teorija o znakih*

NADA GROŠELJ¹

Antični pogled na olimpijske igre

Izvleček: Olimpijske in druge igre grškega tipa so v antiki vse do prevlade krščanstva uživale splošno priljubljenost. Kritično jih je pretresal le ozek krog intelektualcev, a tudi njihova mnenja so bila deljena. Zagovor iger in atletike je temeljil predvsem na misli, da so koristne kot priprava na vojaški spopad. Kritika pa je že od vsega začetka izpostavljala zlasti dva pomisleka. Prvi je, da dobri športniki v resnici niso samodejno tudi dobri vojaki ali da se to dvoje celo izključuje, drugi pa, da preveličevanje športnikov temelji na napačni oceni, kaj je v človeku resnično človeškega. Članek kronološko prikazuje pozitivna in negativna mnenja od najstarejših grških zapisov do obdobja rimskega cesarstva.

Gljučne besede: šport, antika, olimpijske igre, antična filozofija, antična književnost

UDK 796.032.2:94(3)

The Ancients and Their Views on the Olympic Games

Abstract: Olympic and other Greek-type games enjoyed popularity in antiquity until Christianity rose to power. They were critically scrutinised only by a handful of intellectuals, and even these disagreed on their merit. The advocates of games and athletics argued that they were useful as military training. Critics, on the other hand, stressed two objections from the first: good athletes did not automatically make good soldiers (the two occupations were sometimes even seen as mutually exclusive), and to exalt athletes was to misjudge the true essence of man. The paper gives a chronological survey of the favourable and unfavourable schools of thought, from the earliest Greek texts to the period of the Roman Empire.

Key words: sports, antiquity, the Olympic Games, ancient philosophy, ancient literature

¹Dr. Nada Grošelj je samostojna prevajalka. E-naslov: nada-marija.groselj@guest.arnes.si.

SVETLANA SLAPŠAK¹

Šport in spol v antiki: nejasna razmerja

Izvleček: Cilj tega prispevka je kritičen vpogled v razmerje med modernimi predstavami o športu in spolu ter v odnose med spoloma v antični grški kulturi. Prisotnost ali odsotnost grških žensk v športu bistveno ne spreminja slike, ki jo imamo o njihovem položaju v drugih sferah, razširja pa imaginarij odnosov med spoloma znotraj religiozne sfere, ki je gotovo najbolj zapletena od vseh sociokulturnih struktur, ko gre za antične konstrukte spola in identitete.

Ključne besede: antična antropologija, antične ženske, odnos med spoloma, šport, spolna razlika

UDK 796(37/38):396

Sport and Gender in Antiquity: Unclear Relations

Abstract: The aim of the paper is to establish a critical distance between the modern notions of sport and gender, and gender relations as we read them in the Ancient Greek culture. The presence or absence of women in sports does not crucially exemplify any position of women which we have not realised before, but it enlarges the imaginary of gender relations inside the religious sphere, which is certainly the most complicated of all socio-cultural structures when it comes to Ancient gender/identity constructs.

Key words: ancient anthropology, women in Antiquity, gender relationships, sports, gender difference

¹Prof. dr. Svetlana Slapšak je dekanja in koordinatorica programov antropologija antičnih svetov in antropologija spolov na *Institutum Studiorum Humanitatis*, Fakulteti za podiplomski humanistični študij v Ljubljani. E-naslov: svetlana@ish.si.

VESNA MERC¹

Situlske igre: Boks, rokoborba ali boj z ročkami?

Izveček: Prve temeljne interpretacije situlske umetnosti sodijo v čas konca 19. stoletja. Od tega obdobja naprej je sledila živahna diskusija o dataciji, izvoru in predvsem pomenu podob, ki se ni poglela vse do danes. Interpretacije prizorov tekmovanj so se podobno kot interpretacije drugih prizorov situlske umetnosti naslonile predvsem na paralele iz Grčije. Konjske dirke, glasbeni dvoboji in boks so podobe situlske umetnosti, ki jih interpretativno povezujejo tako z igrami, tekmovanji in praznovanji, kot tudi s kulturnimi in pogrebnimi običaji. Podobno raznovrstno je tudi poimenovanje športnega dvoboja – rokoborba, boks ali boj z ročkami.

Ključne besede: arheologija, starejša železna doba, situle, situlska umetnost, rokoborba, boks

UDK 903.2:7.031

Situla Games: Boxing, Wrestling, or Dumb-bell Fighting?

Abstract: Ever since the late 19th century with its groundbreaking interpretations of situla art, there has flourished a lively discussion about the datation, background, and especially the meaning of the depicted scenes. Like other situla art images, scenes of competition have been interpreted mostly in the light of their Greek parallels. The images of horse races, music duels and boxing have been linked to games, competitions, and festivals, as well as to cult and funeral rituals. Similarly, the type of sport duel portrayed on the situlas has been variously identified as wrestling, boxing, or dumb-bell fighting.

Key words: archaeology, early Iron Age, situlas, situla art, wrestling, boxing

¹ Vesna Merc je mlada raziskovalka v Znanstvenoraziskovalnem središču Bistra Ptuj in doktorandka antropologije antičnih svetov na *Institutum Studiorum Humanitatis*, Fakulteti za podiplomski humanistični študij v Ljubljani. E-naslov: vesnamerc@email.si.

BOŽIDAR SLAPŠAK¹

Šport v polisu in med polisi

Izvleček: Polja pomenov in simbolov ter imaginarij *agon gymnikos* se dotikajo religiozne sfere in so tesno povezani s panhelenskimi svetišči, toda temeljni institucionalni okvir športa ves čas ostaja polis. Ta prispevek se ukvarja z mestom športne infrastrukture, zlasti pa gimnazija v urbanizmu antične Grčije. Tipizacija arhitekture gimnazija sledi institucionalizaciji efebije, ki uspešno preživi v helenističnem sociokulturnem modelu, čeprav je usidrana v družbeni zgradbi klasičnega polisa.

Ključne besede: antika, šport, športna infrastruktura, efebija, antično mesto

UDK 796(38)

Sport in the *polis* and between *poleis*

Abstract: The meanings, symbols and imaginary of the *agon gymnikos* stretch to the religious sphere and overlap with the limits of the *polis* in Ancient Greece. The paper deals with the urban placement of the sport infrastructure in the Ancient Greek *polis*, especially with the *gymnasion*. Architectural typisation developed after the institutionalisation of the *ephebia*, which transcended the social structure of the *polis*, surviving into the Hellenistic socio-cultural model.

Key words: antiquity, sports, infrastructure, epheby, ancient city

¹Dr. Božidar Slapšak je redni profesor na ljubljanski Filozofski fakulteti na Oddelku za arheologijo. E-naslov: bozidar.slapsak@ff.uni-lj.si.

TOMAŽ PAVLIN¹

Oživitev olimpijskih tekmovanj

Izvleček: Telovadba in šport in olimpijstvo so moderna gibanja, vezana na družbeni razvoj v Evropi v 19. stoletju, ki pa niso obšla antičnih vzorov. V članku analiziram na osnovi relevantne literature pojav ideje, ki je izšel iz oblikovanja moderne telovadbe ali gimnastike in športa ter telesne vzgoje v 19. stoletju, in predstavim tudi vlogo vodilnega organizatorja P. de Coubertina.

Ključne besede: gimnastika, telovadba, šport, telesna vzgoja, olimpijske igre, P. de Coubertin

UDK 796/799"18"

796.032.2(091):929 COUBERTIN PIERRE DE

The Revival of the Olympics

Abstract: Modern gymnastics and sport, as well as the modern revival of the Olympics, are the result of societal developments in 19th-century Europe. The paper analyses the birth of the Olympic idea as connected to the development of modern gymnastics, sport, and physical education in the 19th century, presenting also the role of the founder and leading organiser of the Olympic Games, P. de Coubertin.

Key words: gymnastics, sport, physical education, the Olympics, P. de Coubertin

¹Dr. Tomaž Pavlin je docent na Fakulteti za šport v Ljubljani. E-naslov: tomaz.pavlin@sp.uni-lj.si.

BOŠTJAN ŠAVER¹

Šport, mitologija in genealogija junaštva: Kritična branja športa v kulturnih študijah

Izvleček: Podoba junaka je bila od nekdanj instrumentalna reprezentacija, ki je v luči številnih religijskih, političnih in drugih ideologij pogosto služila kot mediator dominantne družbene ideje. V kratkem teoretičnem ekskurzu bomo v primeru branja junaštva razčlenili povezavo institucije športa z drugimi dimenzijami družbe – kot so religija, kultura, mediji, politika idr. Nedvomno so izjemen primer združevanja takšnih aspektov tako antične kot moderne olimpijske igre, ki so lik (športnega) junaka petrificirale v razponu od različnih prikritih manipulacij do iskrenih idealov olimpizma.

Ključne besede: šport, kultura, ideologija, junak, heroj, olimpijske igre

UDK 316.7:796.032.2

Sport, Mythology, and the Genealogy of Heroism

Abstract: The image of a hero has always served to transmit the dominant ideology and reproduce the existing social order. The paper analyses the implicit structures linking the institution of sport to other dimensions of society, such as religion, culture, the media, or politics. The social construct of the athlete as hero is most explicit in the following aspects of sport: sport as a collective activity, as popular culture and as a media narrative, as religion and ritual, as myth, and as a form of war. An outstanding blend of these aspects is achieved in the phenomenon of the Olympic Games, ancient and modern, which have established the figure of the athlete as hero even – indeed, primarily – in contemporary society.

Key words: sport, culture, ideology, hero, the Olympic Games

¹ Mag. Boštjan Šaver je raziskovalec v Centru za preučevanje kulture in religije ter asistent na ljubljanski Fakulteti za družbene vede. E-naslov: bostjan.saver@guest.arnes.si.

MAJA SUNČIČ¹

Dve smrti Leona Štuklja: Vernantovsko branje sodobne mitologizacije junaka

Izveček: Na primeru slovenskega olimpijca Leona Štuklja z uporabo Vernantovih konceptov analize antične mitologije razpravljam o možnostih branja sodobne mitologije junaka. Če junaka ni bilo, si ga je bilo treba izmisliti, junaka pa ni toliko določalo njegovo življenje (tj. junaški podvigi) kot kodifikacija junaške smrti. Primer Leona Štuklja nam omogoča analizo mitologizacije junaka skozi dve smrti: simbolno in "pravo". Antično mitološko paralelo lahko najdemo tudi v toposu pozdrava Štuklja z *ave*, ki, preveden v grškega $\chi\alpha\tilde{\iota}\rho\epsilon$, označuje stalnico, namenjeno kulturnim junakom od opisa Patroklovega pogreba v Homerjevi *Iliadi*.

Ključne besede: antična mitologija, ideologija, kult mrtvih, junak, šport, olimpijske igre

UDK 796.032.2:292:316.7

929 ŠTUKELJ L.

The Two Deaths of Leon Štukelj: A Vernantian Reading of Contemporary Hero Mythologisation

Abstract: Applying Vernant's concepts of ancient mythology analysis, the paper uses the case of the Slovene Olympic victor Leon Štukelj to discuss the possibilities of reading contemporary hero mythology. In the absence of a hero, one had to be invented; moreover, the hero was determined by the codification of his heroic death rather than by his life, i.e. his heroic deeds. In the case of Leon Štukelj, the mythologisation of the hero may be analysed through two deaths: the symbolic and the "real" one. Another analogy with ancient mythology may be traced in the topos of greeting Štukelj with *ave*, the equivalent of the Greek $\chi\alpha\tilde{\iota}\rho\epsilon$, which has been a traditional greeting for cult heroes since Homer's description of Patroclus' burial in the *Iliad*.

Key words: ancient mythology, ideology, cult of the dead, hero, sport, the Olympic Games

¹Dr. Maja Sunčič je raziskovalka na *Institutum Studiorum Humanitatis*, Fakulteti za podiplomski humanistični študij, Ljubljana. E-naslov: maja@ish.si.

KARMEN MEDICA¹

Večkulturnost in diskriminacija v evropskem kulturnem okolju in v medijskih diskurzih

Izvleček: Prakse posameznih evropskih držav kažejo, da mora družba vedeti kako biti diskriminativna, ne da bi bila diskriminatorna. Diskriminativna družba sprejema in razvija družbene in kulturne razlike. S prakso priznavanja družbene diferencialnosti, legitimnih in relevantnih družbenih razlik, že v samem izhodišču ustvarja možnosti za razvoj strpnosti. Različnost v družbi percipira kot večsmerno, povezovalno in relacijsko. Za diskriminatorno družbo pa je značilno ignoriranje in marginaliziranje družbenih in kulturnih razlik. Pripraviti družbo, da bo bolj odprta do drugih in drugačnih v vseh procesih socialne komunikacije, so danes zmožni prav mediji.

Gljučne besede: etničnost, migracije, manjšine, imigranti, diskriminativnost, diskriminatornost

UDK 323.1:331.556

Multiculturalism and Discrimination in the European Cultural Milieu and in the Media Discourse

Abstract: The practices of individual European countries suggest that a society must know how to be discriminating without being discriminatory. A discriminating society is committed to the full recognition of legitimate and relevant differences, which is a prerequisite for the development of tolerance. Such a society perceives social diversity as a multi-directional, connecting, and relational phenomenon. In a discriminatory society, by contrast, social and cultural diversity is marginalised and ignored. Nowadays, the competence to mould a society which would be open to cultural diversity in all processes of social communication rests with the media.

Key words: ethnicity, migration, minorities, immigrants, discriminating, discriminatory

¹Dr. Karmen Medica je docentka in raziskovalka na Institutum Studiorum Humanitatis, Fakulteti za podiplomski humanistični študij v Ljubljani. E-naslov: karmen@ish.si.

KSENIJA BERK¹

Avantgardni vektor oblikovanja: Sestop historičnih avantgard v polje vsakdanjega življenja

Izveček: V članku analiziram nekatere smernice historičnih avantgard in njihov sestop v polje vsakdanjega življenja skozi oblikovanje. Kot primer avantgardnega vektorja na področju oblikovanja razgrinjam oblikovalski manifest *First Things First 2000*, ki na način postmodernističnega kolaža reciklira ideje historičnih avantgard in razkriva utopično stanje duha sodobne družbe. Raziskovanje manifesta *FTF 2000* ne pomeni iskanja naslednika historičnih avantgard, ampak logično posledico sestopa iz samega polja umetnosti v prostor industrijske proizvodnje in neoliberalnega kapitalizma.

Ključne besede: historične avantgarde, oblikovanje, manifest, blagovna estetika, upor, situacionizem.

UDK 74:7.01

The Avant-Garde Vector of Design: Historical Avant-Gardes Entering the Everyday Sphere

Abstract: The paper analyses certain trends of historical avant-gardes and their entry into everyday life through the practice of design. In the era of postmodernism, they have re-emerged as an alternative to high modernism and legitimised a wide range of neo-avant-garde initiatives. Such avant-garde vectors in the field of design are exemplified by the manifesto *First Things First 2000*, which recycles the ideas of historical avant-gardes in the manner of a postmodernist collage, thus revealing the Utopian mentality of contemporary society. Rather than a successor of historical avant-gardes, the *FTF 2000* manifesto is the logical result of art being transplanted to industrial production and neoliberal capitalism.

Key words: historical avant-gardes, design, manifesto, commodity aesthetics, rebellion, situationism

¹Mag. Ksenija Berk je doktorandka filozofskega modula na podiplomskem programu Interkulturni študiji – Primerjalni študij idej in kultur, Politehnika Nova Gorica. E-naslov: ksenija.berk@siol.net.

DARKO ŠTRAJN¹

Elitna množična kultura

Izveček: Umetniški festivali so neodmisljiv atribut samega pojma večjega mesta. V času globalizacije pa so festivali, celo če predstavljajo nekaj povsem lokalnega, vsaj potencialno mednarodni dogodek bodisi zaradi izvajalcev bodisi zaradi občinstva ali pa vsaj zaradi zanimanja medijev, ki so vedno na sledi novostim. Očitno je, da so nekateri festivali na vrhu nekakšne hierarhije festivalov in nič ne kaže, da bi svoje privilegirane položaje prepustili drugim mestom. To pa ne pomeni, da tudi druga mesta ne bi mogla imeti dovolj kakovostnih festivalov. Toda lahko jim je bolj ali manj jasno, da po vsej verjetnosti ne bodo mogla prevzeti primata znamenitim renesančnim centrom.

Ključne besede: festival, umetnost, mesto, množična kultura, občinstvo

UDK 7:316.7

Elitist Mass Culture

Abstract: Art festivals are intrinsic to the very concept of a city. In the age of globalisation, even local events may attain international dimensions due to the performers or the audience, or simply to the media interest in novelty. Some festivals appear to be firmly established on top of a festival hierarchy, unwilling to relinquish their privileged positions to other cities. Obviously, this does not preclude other cities from having high-quality festivals as well. But as they may well be aware, they are not likely to supplant the famous Renaissance centres.

Key words: festival, art, city, mass culture, audience

¹Dr. Darko Štrajn je raziskovalec na Pedagoškem inštitutu in izredni profesor. E-naslov: darko.strajn@guest.arnes.si.

IVANKA APOSTOLOVA¹

Epistema Fassbinder ili Fassbinder, epistema provokacije

Epistema Fassbinder ali Fassbinder, epistema provokacije

Izvleček: V svojem tekstu sem poskusila s študijo in analizo dekonstruirati biografske in filmske karakteristike Rainerja Wernerja Fassbinderja. S tem sem želela poudariti provokativne elemente iz njegove realne in filmske privatnosti. Zanj je bila provokacija smisel življenja. Pri njem je epistema provokacije večslojna. Zato sem, fokusirajoč se na njegov zadnji film *Querelle*, poskusila potrditi njegovo teorijo provokacije.

Ključne besede: Rainer Werner Fassbinder, *Querelle*, homoseksualnost, ambicija, provokacija

UDK 929 FASSBINDER R.W.
791:316.77

Episteme Fassbinder, or, Fassbinder, an Episteme of Provocation

Abstract: The paper attempts to deconstruct the spectacular characteristics of Rainer Werner Fassbinder's life and films. Through study and analysis, it focuses on the elements of provocation inherent in his life and work. An important quality to be emphasised is the layered nature of his provocation. Thus I explore his last controversial work, *Querelle*, trying to isolate his theory of provocation operating within the film.

Key words: Rainer Werner Fassbinder, *Querelle*, homosexuality, ambition, provocation

¹ Ivanka Apostolova je podiplomska študentka na *Institutum Studiorum Humanitatis*, Fakulteti za podiplomski humanistični študij v Ljubljani, smer zgodovinska antropologija likovnega. E-naslov: ivankaa@yahoo.com.